

KONTROLL AV FORYNGELSESFELT I PERIODEN 1995–2005

Anette Ludahl og Per Holm Nygaard
Norsk institutt for skog og landskap, Ås.

Resultatkontrollen for skog og miljø startet opp i 1994 etter et opplegg utarbeidet av en prosjektgruppe med representanter fra miljøvern- og skogbruksmyndighetene. Ivar Ekanger (Landbruks- og matdepartementet) ledet gruppen og Kåre Hobbelstad var Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (NIJOS) sin representant. Prosjektgruppens opplegg har blitt videreført i de påfølgende år. Resultatkontrollen utarbeides på grunnlag av data samlet inn på kommunenivå og består av tre deler, kontroll av foryngelsesfelt, kontroll av skogsbilveger og kontroll av skogbruksplanprosjekter (Resultatkontroll 1994). I denne artikkelen er noen av resultatene fra perioden 1995 til 2005 presentert.

het og tilgjengelighet basert på aktuell ressursituasjon (avstand og personell). Samtlige fylker omfattes av kontrollen. Feltene blir kontrollert to år etter avvirkning. Utvalget er gjort fra skogfondssystemet der alt omsatt kvantum er registrert. På de utvalgte feltene blir det registrert ulike skogfaglige og miljømessige forhold, slik som hogstform og hvilke foryngelsesmetoder som er benyttet samt hensyn til kantsoner og fornminner. Gjenveksten blir bedømt ut fra voksested, treslagsvalg og tetthet, og det blir vurdert om nødvendige miljühensyn har blitt tatt. Bedømmelsene er foretatt med utgangspunkt i de intensjonene som er nedfelt i lover og forskrifter for de aktuelle hogstformene (Lov om skogbruk 2005).

Kort beskrivelse av kontrollopplegget

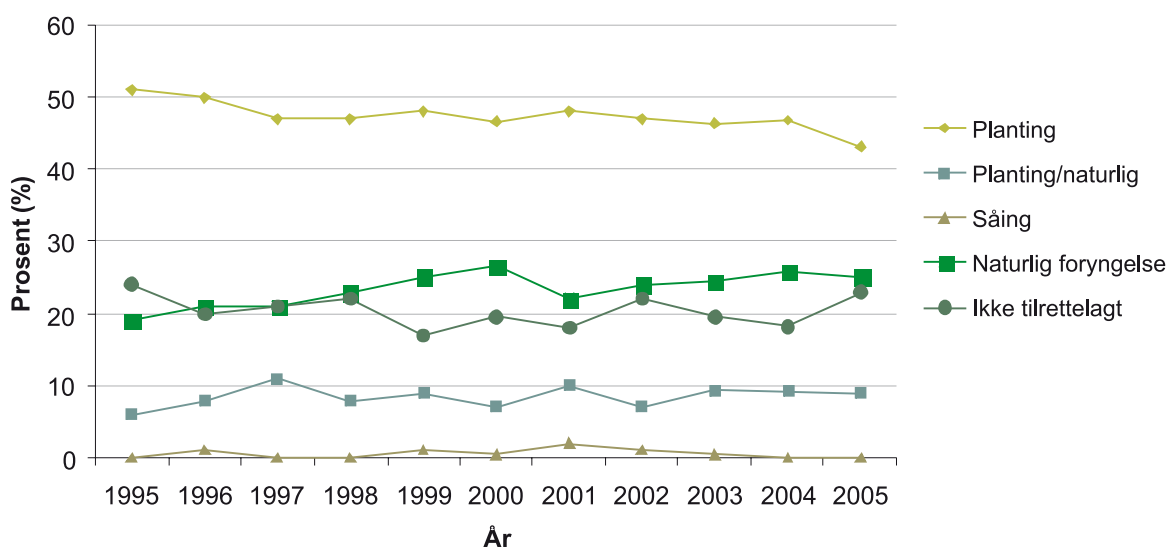
Kontrollen er et ledd i skogbruksmyndighetenes overvåking av foryngeshogstene opp mot de skogpolitiske målsetninger. Måten foryngelsen blir gjort på, har stor betydning for det fremtidige bestandet når det gjelder produksjon, hensynet til biologisk mangfold og hensynet til friluftsliv og rekreasjon (Levende Skog 1998).

Totalt blir ca. 1000 felt kontrollert årlig. Feltene er fordelt fylkesvis ut fra gjennomsnittlig avvirkningskvantum, størrelsen på fylket, geografisk beliggen-

Resultater fra kontroll av foryngelsesfelt i perioden 1995–2005

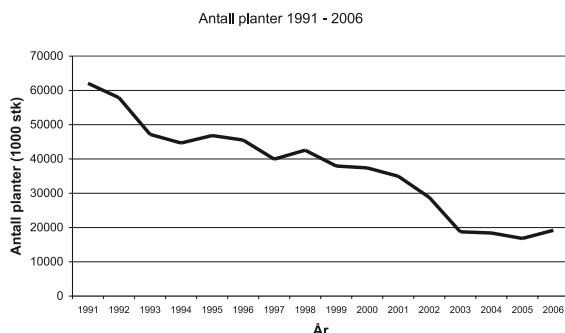
Det totale arealet som har blitt kontrollert varierer fra år til år avhengig av hogstaktiviteten det enkelte år. I gjennomsnitt for perioden 1995–2005 har det kontrollerte arealet ligget på 459.000 dekar, men har variert fra 405.000 dekar til 539.000 dekar. Tallene nedenfor er oppgitt i prosent av det årlig kontrollerte arealet.

Andelen areal i prosent fordelt på foryngeskategori

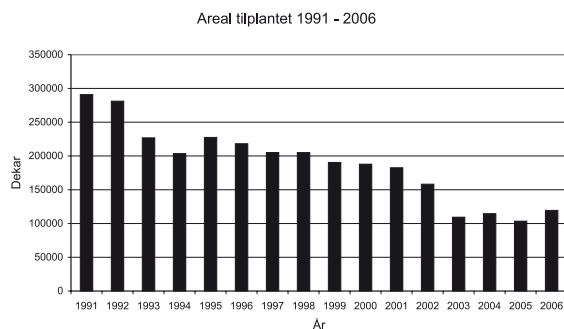

Figur 1. Foryngelsesmetoder. Areal oppgitt i prosent av totalt areal kontrollert det aktuelle året. Årstallene angir det året kontrollen ble gjennomført.

Figur 1 viser utviklingen av ulike foryngelsesformer samt omfanget av arealet der det ikke er foretatt noen foryngelse innen to år. Etablering av skog ved naturlig foryngelse etter hogst fikk økt fokus på første halvdel av 90-tallet. Figur 1 viser at naturlig foryngelse har økt i omfang fra 1995 og frem mot årtusenskiftet. Kategorien «ikke tilrettelagt» er registrert der det ikke er observert verken planting, såing eller andre spesielle hensyn som kan indikere tilretteleggelse for foryngelse. Nedgangen i tilplantet areal i løpet av perioden ligger på ca. 10 % eller 50.000 dekar. Tilsvarende tall fra Statistisk sentralbyrå viser at antall solgte planter til kulturforyngelse er gått ned fra 47 mill i 1995 til 17 mill i 2005 (Fig. 2a). I samme periode gikk tilplantet areal ned fra 227.000 da til 103.000 da (Fig. 2b).

Figur 2a. Plantetall til skogkultur i perioden 1991–2006.

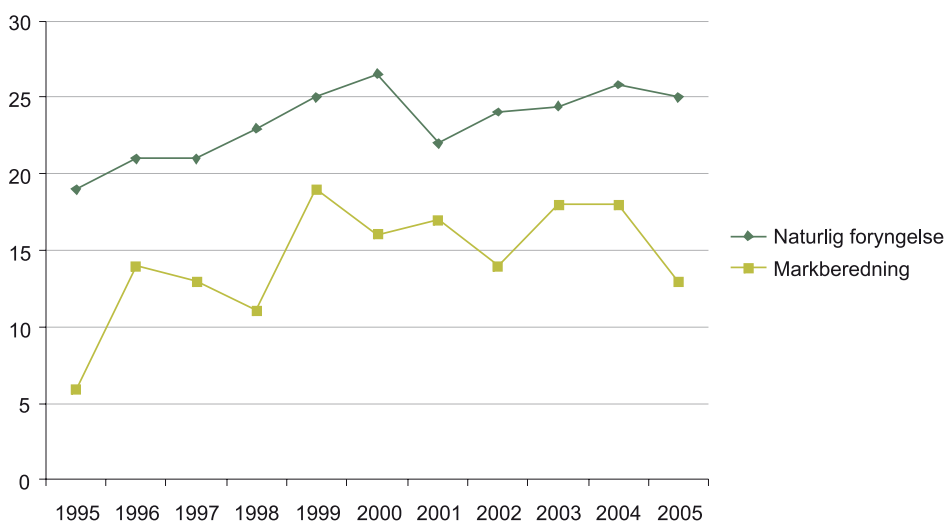

Figur 2b. Tilplantet skogareal i perioden 1991–2006.

Selv om noe av avviket mellom resultatkontrollen og tallene fra Statistisk sentralbyrå kan tilskrives tettere planting samt planting i skogreisningstrøk og på annen mark, er forskjellene av en slik størrelsesorden at en nærmere kvalitetskontroll bør gjennomføres.

Markberedning

Som en del av foryngelseskontrollen registreres det også om det er utført markberedning på foryngelsesfeltet. Dersom markberedning er utført, blir det vurdert hvor vidt dette var et riktig tiltak ut fra behov. Det blir i tillegg registrert om metoden som er brukt for markberedning var riktig og om det var miljømessig riktig å utføre tiltaket. I figur 3 er utviklingen over tid for markberedt areal og areal med naturlig foryngelse fremstilt grafisk. Begge arealer er oppgitt i prosent av totalt kontrollert areal.

Figur 3. Markberedning og naturlig foryngelse utført oppgitt i prosent av det totalt kontrollerte arealet. Årstallene angir det året kontrollen ble gjennomført.

Figuren viser at omfanget av markberedning har variert fra 6 % til 19 % i kontrollperioden. For hele perioden ligger det prosentvise arealet med markberedning godt under arealet med naturlig foryngelse. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at totalt markberedt areal i 2005 var ca. 50.000 dekar. Sett på bakgrunn av økt satsing på naturlig foryngelse og økt gjengroing i norske skoger, er sannsynligvis behovet for markberedning langt større. Markberedning har dessuten god effekt også for andre foryngelseskategorier som er vist i figur 1, slik som for eksempel planting og såing.

Konklusjon

I tiårsperioden som resultatene er hentet fra, har det skjedd en utvikling i norsk skogbruk som kan ha påvirket foryngelsesmetoder og strategiske valg blant skogeiere i Norge. Levende skog-standarder og forskningsprosjekter som «Miljøregistrering i Skog» samt generelt økt fokus på miljøhensyn, har påvirket skogeierens valg av foryngelsesmetoder slik at det plantes mindre. I perioden som kontrollen har foregått har det relative arealet som forynges ved planting blitt redusert med 10 % på landsbasis, og tall fra skogstatistikk tyder på at nedgangen er enda sterkere.

Tall fra Landsskogtakseringen viser at tilveksten i norske skoger aldri har vært så høy som nå siden registreringene startet i 1919 (Skogstatistikk 2005). Dette skyldes først og fremst stor planteaktivitet fra etterkrigsårene og frem til begynnelsen av 70-tallet. Etter dette har antall solgte planter fra norske planteskoler sunket gradvis. Dagens situasjon har vist at norsk industri er avhengig av tilgang på norsk virke og at en ikke kan basere seg på import av tømmer på lang sikt (Vennesland et al. 2006).

Arealet som forynges naturlig har økt relativt med ca. 6 % i løpet av kontrollperioden, og det kan tyde på at en del av plantearealet har blitt erstattet med naturlig foryngelse, muligens fordi naturlig foryngelse blir ansett å være mer miljøtilpasset enn planting. På 33 % av det arealet som forynges naturlig, er det behov for tiltak for å oppnå tilfredsstillende foryngelse. I tillegg kommer arealet ikke tilrettelagt som har ligget på ca. 20 % i perioden.

Som nevnt innledningsvis er måten foryngelsen blir gjort på av stor betydning for det fremtidige bestandet når det gjelder skogproduksjon, forholdet til biologisk mangfold og bruk av skogen til friluftsliv og rekreasjon. På bakgrunn av redusert planting, areal med dårlig tilrettelagt foryngelse og ikke tilrettelagt for foryngelse, er det derfor viktig at foryngelse av skogen igjen får økt fokus dersom man ønsker å opprettholde ressurstilgangen og tilveksten på dagens nivå. Som et ledd i dette arbeidet bør foryngelseskontrollen oppgraderes og kvalitetssikres slik at den mer presist gjenspeiler endringer i foryngelsesarbeidet, og blir et nyttig verktøy i forvaltningen av skog.

Referanser

- Levende Skog 1998. Standarder for bærekraftig norsk skogbruk bransjeprosjektet for skog og miljø.
- Resultatkontroll 1994. Resultatkontroll – Skogbruk/ miljø Rapport 1994. Norsk Institutt for Jord- og Skogkartlegging. NIJOS rapport 11/96.
- Skogstatistikk 2005. Norges offisielle statistikk, Statistisk sentralbyrå.
- Vennesland, B., Hobbestad, K., Bolkesjø, T., Baardsen, S., Lilleng, J. & Rolstad, J. 2006. Skogressursene i Norge 2006. – Viten fra Skog og landskap 03/2006: 1–94.